

Pla pintor o la llum de l'Empordà

Martí Domínguez

Llegisc un llibre molt bell: *Josep Pla i els pintors. La construcció del paisatge empordanès*, a càrrec d'Anna Aguiló i Mariona Seguranyes. És el catàleg d'una exposició del mateix nom, que té lloc aquests dies a Palafrugell, a la Fundació Josep Pla. I aquest llibre, senzill en la presentació i allunyant-se dels solemnes i soporífers catàlegs amb què ens obsequien impenitentment els historiadors de l'art, és a vessar d'estima. De seguida es veu que les autores coneixen a fons allò de què parlen: literatura i pintura. O millor dit, Josep Pla i la plasmació pictòrica de l'Empordà.

Perquè, com suggereixen en aquest treball, Josep Pla va ser un dels més grans instigadors d'aquella interpretació artística de la terra empordanesa. Sens dubte, la seua amistat amb el fecund Francesc Gimeno li va descobrir el potencial pictòric d'aquella terra, d'aquella natura a vessar de possibilitats, d'aquella llum intensa, sobretot després d'una bona tramuntana.

En Pla es produïa la típica estupefacció de l'escriptor al davant de l'artista: aquella enveja de descobrir com les paraules són insuficients per donar fe de la profunda bellesa d'un paisatge, i com en canvi, el nervi pictòric, el traç enèrgic, la genialitat de l'artista, aconseguix fer tot allò realitat, això sí, miraculosament transsubstanciat, metamorfosejat pels pinzells. Pla s'entusiasmava al davant d'aquells pintors que aconseguien immortalitzar un bocí de la terra que tant estimava, un braç de mar, una caia, un penya-segat, un raig de llum filtrat per entre pins i suredes. Per això, com escriu Mariona Seguranyes: "Pla s'apropa a uns pintors i no a uns altres perquè rebutja amb totes les seves forces no tan sols l'art que no era figura-

tiu, sinó tot l'art que no tenia com a fita reproduir la realitat tal com l'entenia l'escriptor de Palafrugell."

Josep Pla va influir, doncs, en un bona nòmina de pintors paisatgístics, que van fixar l'Empordà: Francesc Gimeno, Baldomer Gili, Josep M. Sert, Ignasi Genover, Lluís Medir, Josep M. Prim, Maria Massa, Joan Serra, Joan Pericot, Josep Martinell, Lluís Roura... A tots els anima que busquen la substància de l'Empordanet que tant s'estima: Calella, cala Pedrosa, Aigua Freda, Esclanyà, Aigua Blava, el camí de Regencós... Tan sols a Dalí li permet investigacions (o llicències) pictòriques, però com assenyala Mariona Seguranyes, "el considerava un excel·lent dibuixant i obviava tot el substrat surrealista i paranoic, que considerava un simple divertiment".

Siga com siga, l'empremta de Pla sobre la seua terra és fabulosa. No sols va encunyar pàgines de factura excelsa,

sinó que va posar-hi tot el seu tremp perquè els pintors la fixaren tal com era. En aquest sentit, no hi ha cap altre escriptor del nostre país que haja tingut aquesta influència i autoritat. Fins i tot, en molts sentits, hi ha hagut un abandonament progressiu del paisatge, per considerar-lo quelcom romàntic, antic, fins i tot fàcil... Quan els artistes han interaccionat amb els escriptors ha estat de manera avantgardista, sovint renunciant a l'art figuratiu, i donant l'esquena al paisatge que els ha vist nàixer. I en el cas de la natura valenciana, aquesta situació és sorprenentment dolorosa: sobta la manca de concreció geogràfica, i com encara, a hores d'ara, els artistes defugen singularitzar el seu llenç amb un paisatge concret. Qui ha pintat la Marina com ho ha fet Gimeno amb l'Empordà? I l'Albufera? I la muntanya valenciana?... Sobta que un paisatge tan ric, tan ple de possibilitats cromàtiques com és el lluent valencià tan sols haja estat treballat a fons per Joaquim Michavila.

Josep Pla va fer creure a aquells pintors en l'Empordà. I s'hi van dedicar amb totes les seues forces. Alguns d'ells apareixen en els seus homenots (Gimeno, Serra i Sert). Altres, com Martinell, són amics de colla, o són joves que se li acosten i li demanen consell, com Lluís Roura: "Roura -li diu Pla-, vós jugueu amb la llum de l'Empordà, això no té dubte [...]. Aquests blats us els inventeu, però estan bé." La llum de l'Empordà, sempre que hi fóra la llum de l'Empordà, la cosa estava bé. Per això són tan belles les paraules que clouen aquest catàleg: "Pla es va inventar l'Empordanet, i homes com Medir i Martinell, amb les seves creacions artístiques, van donar cara i ulls a tot aquell univers". I és ben cert, en aquest llibre ho podeu comprovar. Una invenció positiva i duradora. *Ars longa, vita brevis*. Això mateix.

JOSE LUIS INIESTA

"Qui ha pintat la Marina com ho ha fet Gimeno amb l'Empordà? I l'Albufera? I la muntanya valenciana?... Sobta que un paisatge tan ple de possibilitats cromàtiques com és el lluent valencià tan sols haja estat treballat a fons per Joaquim Michavila"